

Zprávy

O výzkumu pro Evropskou observatoř školního násilí

Na jaře loňského roku navštívila Pedagogickou fakultu Univerzity Palackého paní Magdalena Kohout Diaz. Pro Evropskou observatoř školního násilí se sídlem v Bordeaux ve spolupráci s katedrou pedagogiky s celoškolskou působností PdF UP uskutečnila na osmi základních školách v Olomouci a okolí výzkum sociálního klimatu, který slouží mezinárodnímu srovnání školního klimatu. Bude zpracováván v Laboratoři pro sociální výzkum v oboru pedagogiky a vzdělávání vedené prof. Debarbieux na Univerzitě V. Segalena v Bordeaux. Na tomto úkolu se úspěšně podílely studentky oboru Pedagogika a sociální práce Jana Kobzová a Petra Ženčáková. Tato výzkumná aktivita je součástí mezinárodního projektu, do kterého je katedra pedagogiky zapojena. Spolupráce započala na 1. celostátní konferenci Školní šikánování, uspořádané v březnu 2004 katedrou pedagogiky PdF UP, pobočkou České pedagogické společnosti v Olomouci a celostátním sdružením Společenství proti šikaně, které se paní Magdalena Kohout Diaz zúčastnila.¹

Před ukončením výzkumné mise v Olomouci jsme paní Magdaleně Kohout Diaz položili několik otázek, abychom ji našim čtenářům přiblížili.

Kde jsou vaše kořeny?

Narodila jsem se v Praze v roce 1969. Naše rodinná kultura je hluboce zakořeněna do českých poměrů a do české tradice. Až do sedmi let jsem chodila do školy blízko domova. Rodiče se potom rozhodli jet jako lékaři na kooperaci do Tuniska. Otec nejdříve jel sám a několik měsíců potom jsme jeli za ním s matkou a tříletým bratrem. Život tam byl příjemný a zajímavý – odhalila se nám jiná kultura a úplně jiný způsob života. Po šestileté lhůtě jsme se odebrali domů, ale nemohli jsme si odvyknout od chuti svobody: přestože na nás čekaly velké překážky, rozhodli jsme se zůstat ve Francii. Rodiče znovu dělali medicínu od začátku a my jsme s bratrem nastoupili do francouzské školy. Začátky nebyly lehké, ale rodičům se zkoušky podařily, bratr se stal zubařem a já vystudovala filozofii v Bordeaux. Naše síla vždy byla v tom, že jsme v rodině nacházeli podporu.

---

¹Bližší informace v Pedagogické orientaci č. 2/2004 a 4/2004.

Kde žijete a kde pracujete?

Úspěšně jsem prošla konkursem na místo profesorky filozofie v Univerzitním institutu pro vzdělávání učitelů v Bordeaux. Vyučuji tam v současné době filozofii, psychologii, pedagogiku a sociologii školství – převážně pro speciální pedagogy.

Jakými tématy se pracovníě zabýváte?

Zajímá mě otázka školního násilí. Na toto téma píše doktorát v rámci univerzitní laboratoře LARSEF (Laboratoř pro sociální výzkum v oboru pedagogiky a vzdělávání) a Evropské observatoře školního násilí na Univerzitě Bordeaux. Souběžný výzkum probíhá i v České republice. Kromě toho mě zajímá také psychoanalytický pohled na pedagogický vztah i integraci dětí s psychózou. Během posledních šesti let se vzdělávám ve směru psychoanalýzy v Institutu Champ Freudien, který je ve spojení s Univerzitou Paris 8.

Kdy jste se s Olomoucí setkala poprvé a za jakých okolností?

V Olomouci jsem byla poprvé v roce 2004, kdy se konala první celostátní konference na téma školního šikanování. Byla to pro mne velmi významná příležitost k tomu, abych se informovala o českých výzkumech v tomto oboru. Měla jsem tam možnost setkat se s velmi laskavými budoucími spolupracovníky, pedagogy a studenty Pedagogické fakulty UP v Olomouci a její katedry pedagogiky.

Co bylo předmětem zájmu při Vaší současné návštěvě Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, s jakým přínosem, s jakými zkušenostmi?

Česká část mezinárodního výzkumu o školním násilí (který jsem představila minulý rok na první celostátní konferenci na téma školního šikanování v Olomouci) se odvíjela v osmi školách v Olomouci a v okolí. Výsledky budou nyní zpracovány ve Francii a doplněny výzkumem v sedmi pražských školách. Je těžké, a bylo by proti vědeckému postoji, se tu rozepsat o prvních dojmech, pokud nejsou podpořené výsledky z výzkumu. Teprve po zpracování dotazníků a rozhovorů budou výsledky zveřejněny.

V závěru rozhovoru paní Magdalena Kohout Diaz poděkovala vedení Univerzity Palackého za laskavé uvítání a kolegům z katedry pedagogiky Pedagogické fakulty za mimořádnou odbornou i osobní pomoc.

Antonín Bůžek

K současným problémům vzdělávání v Estonsku

Jeden z hlavních problémů současného estonského školství představuje výrazný nedostatek učitelů základních škol. K jeho řešení napomáhá vytváření kolejí – vysokých škol v regionech, které mohou tuto kritickou situaci alespoň zmírnit. Typickým příkladem je úspěšná činnost Koleje – Vysoké školy Haapsalu v regionu

okresu Laane v západní části Estonska. Tato vysoká škola připravuje nejen učitele pro základní školu, ale má i poměrně širší poslání.

Zaměření Koleje totiž dále zahrnuje problematiku managementu, výpočetní techniky, administrativy a vzdělávání dospělých.

Počet vysokoškolských učitelů je sice malý – 12, ale o to jsou jejich výsledky výraznější. Existuje celkem 24 různých vzdělávacích programů.

Kolej je velmi dobře vybavena jak odpovídající didaktickou technikou, tak i knihovnou, počítačovou učebnou a dalším zázemím, které kvalitní vysoká škola potřebuje.

Ve městě, které má jen 12 000 obyvatel, je Kolej Haapsalu velmi známá a je také uznávanou institucí.

Ředitelka Koleje – Dr. Eve Eisenschmidtová – je ve funkci od samého zahájení činnosti Koleje, tj. od roku 1998 (Eisenschmidt, 2005). Výrazně prohlubuje spolupráci s Univerzitou Tallinn.

V Estonsku jsou dvě vědecká a vysokoškolská centra: Tallinn a Tartu. Koleje se objevují v různých regionech Estonska ve větších městech a s ohledem na regionální rozvoj.

Ve spolupráci s místními školami jsou dlouhodobě plánovány programy praxe studentů Kolejí.

Výuka počítačů na Koleji Haapsalu byla zahájena v roce 1999. Toto studium je velmi specifické. Studenti se setkávají s vybranými programy, s multimediálními řešeními. Kolej přináší i prostřednictvím praxí programy pro žáky a studenty. Dobré vybavení Koleje Haapsalu umožňuje organizovat videokonference a odpovídající kurzy.

Studium managementu bylo na Koleji Haapsalu zahájeno v roce 2002 s cílem vzdělávat příslušné pracovníky v dané regionální oblasti. Na něj navázal v roce 2003 program studia pro místní administrativní pracovníky. Angličtinu studují studenti Vysoké školy Haapsalu i v zahraničí: Švédsko, Dánsko, Česká republika, Sicílie. V současné době je na Vysoké škole Haapsalu 283 studentů, mezi nimi 181 v distančním studiu.

Na základních školách je jasná převaha učitelek-žen, jen ojediněle je více než jeden muž-učitel. Feminizace estonského základního a středoškolského vzdělávání je velmi výrazná – finanční hodnocení učitele základní školy je poněkud nízké.

Polovina absolventů Vysoké školy Haapsalu začíná po absolvování pracovat jako učitelé. V Estonsku je nyní potřebné získat 600 učitelů ročně. Během příštích pěti až sedmi let bude potřeba 1700 nových učitelů – je jich nedostatek.

Pedagogická praxe tvoří velmi významnou součást výuky v Koleji. Praxe budoucích učitelů se účastní: fakultní učitel-tutor, učitelé = praktikující studentka, resp. studentky nebo studenti, ředitelka školy, jedna až dvě učitelky školy, dvě pracovnice Koleje Haapsalu.

Praxi provází opravdu perfektní příprava na hodiny v písemné formě (čtyři stránky). Hodiny jsou naplněny aktivitami s pestrostí forem i obsahu. Praktičanky jsou schopny žáky dokonale „zaujmout“. Následné rozborů hodin jsou velmi konkrétní.

Třídy – jednotlivé pracovny – jsou velmi dobře vybavené veškerou potřebnou technikou. Ve výzdobě prostor škol nechybí názornost, radost dělá uplatnění dřeva.

Všichni žáci mají svoje šanony, které jsou umístěny ve speciální skřínce v průčelí třídy. Šanon obsahuje veškeré písemné práce a materiály žáka za daný školní rok.

Lze konstatovat, že školy jsou výborně vybavené, moderně zařízené jsou například prostory pro praxi dřevařského učiliště. Z moderně uspořádaných prostor škol sálá pohoda a výrazná spokojenost.

Problematika praxe budoucích učitelů, resp. jejich praktická příprava, se opírá o dobré teoretické zázemí – vyplynulo z diskusí, z rozborů hodin.

Školy, které mohou budoucí učitele na praxi přijmout, berou tuto skutečnost i jako velmi pozitivní hodnocení své práce.

Na školách ve velké většině převažuje v oblasti mimoškolní práce sport, kultura, společenské vědy – poněkud zaostávají přírodní vědy.

Například na gymnáziu, kde je zhruba 300 studentů, jen jeden student řeší úlohy fyzikální olympiády. Tohoto studenta lze, podle vyjádření učitele fyziky, označit jako talentovaného studenta. Poměr 300 : 1 údajně rámcově odráží počet talentovaných studentů na fyziku v Estonsku. Samozřejmě by bylo třeba tento výrok výrazně upřesnit – speciální školy, speciální třídy, parametry pro označení „talentovaný student“, odborné soutěže a aktivity atd. Uvedený učitel fyziky je sám spoluautorem učebních fyzikálních textů pro gymnázium.

Školy spolupracují s armádou, jde o tělovýchovné a branné prvky, zejména o správnou střelbu ze sportovních zbraní.

Projevuje se snaha studentů pracovat v oblasti turistického průmyslu v Estonsku, je zájem o příslušná povolání, resp. o odpovídající vzdělání.

Na vesnicích zůstávají v současné době školy, které mají alespoň šest žáků! Jeví se jako nesmírně důležité pro zachování existence vesnic do budoucna. V Estonsku totiž výrazně klesá počet narozených dětí. Například v okrese Laane šlo ve školním roce 2000/2001 do 1. třídy 520 dětí, letos pak jen 250.

Získané informace se opírají o setkání s ředitelkami, učitelkami a učiteli základních škol, gymnázií, učiliště, se žáky základních škol, se studenty gymnázií, se studenty učiliště, s vysokoškolskými studenty, s vysokoškolskými učiteli, např. pracovníky Koleje Haapsalu, a rovněž o setkání se zástupcem starosty města Haapsalu pro školství.

Jako velmi účinná práce se studenty se jeví pojetí výuky uplatňované na Koleji Haapsalu – klidný průběh výuky s velmi pečlivě připraveným obsahem a uplatňovanými výukovými formami a metodami, dále osobní nasazení v pedagogické praxi, např. koncepce dvou učitelů v hodině vysoké odborné úrovně.

Lze jen doporučit, aby dále byla ze strany České republiky věnována pozornost rozvoji školství právě v Estonsku, které do budoucna, blízkého i vzdáleného, hodlá do školství investovat nemalé prostředky. V leccems zdá se připomíná některé aspekty uplatněné v rozvoji školství ve Finsku a v Irsku.

Studijní pobyt v Estonsku byl realizován s podporou Evropské unie v rámci programu Sokrates. Národní kanceláři Sokrates ČR připravila pro tento studijní

pobyt vynikající podkladové materiály. Patří jim dík za poskytnuté kvalitní konzultace a za informace, které autorovi umožnily dobře se na cestu připravit.

Literatura

EISENSCHMIDT, E. *Induction year*. Tallinn: Tallinn University Press, 2005.
Haapsalu College of Tallinn University: <http://www.hk.tlu.ee/kutseasta>

Zdeněk Kluíber

Evaluace a inovativní aplikace bakalářského studijního oboru Učitelství pro mateřské školy

Katedře primární pedagogiky na Pedagogické fakultě UP v Olomouci byl v srpnu 2005 schválen projekt s názvem *Evaluace a inovativní aplikace bakalářského studijního oboru Učitelství pro mateřské školy*, a to v rámci Opatření 3.2 Podpora terciárního vzdělávání, výzkumu a vývoje. Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií a státním rozpočtem české republiky. Je dotován finanční částkou 1 900 tisíc Kč.

Projekt řešený v rámci Priority 3 Rozvoj celoživotního učení je zaměřen na zlepšování zaměstnatelnosti osob, které teprve vstupují na trh práce. Je v souladu s kurikulární reformou probíhající v České republice, která vychází z požadavku modernizovat cíle a obsah vzdělávání, zavádí dvoustupňovou tvorbu kurikulárních dokumentů a klade maximální důraz na rozvoj klíčových kompetencí. Do budoucna je nezbytné nově koncipovat a podporovat přípravu učitelů i jejich další vzdělávání, na což projekt reaguje.

Ke specifickým cílům Opatření 3.2 patří:

1. Zkvalitňování vzdělávání na vysokých školách.
2. Rozvoj učitelských vzdělávacích programů.
3. Rozvoj dalšího vzdělávání na vysokých školách.
4. Rozvoj lidských zdrojů v oblasti výzkumu a vývoje.

Náš projekt *Evaluace a inovativní aplikace oboru Učitelství pro mateřské školy* reaguje zejména na první dvě oblasti. Navazuje na výsledky rozvojových projektů a výzkumných šetření, které byly realizovány týmem pracovníků z katedry primární pedagogiky PdF UP pod vedením vedoucí katedry v letech 2002, 2003 a 2004 a ve spolupráci s mateřskými školami a dalšími institucemi olomouckého regionu (např. Ekologické centrum Sluňákov, Rodinné centrum Montessori Brno aj.). Výsledky výzkumu kromě jiného prokázaly nezbytnost evaluovat a inovovat stávající vysokoškolskou přípravu učitelů mateřských škol, a to v souladu s modernizačními tendencemi a trendy, které se dotýkají koncepce, obsahu i metod, s ohledem na uplatnění absolventů na všech typech mateřských škol. Naše systematická práce vyúsťuje v tomto evropském projektu, u kterého se očekává silný

multiplikační efekt. Dosavadní zkušenosti a intenzivní spolupráce se školským te-
rénem mohou výrazně zrychlit přenos poznatků z teorie do praxe, a usnadnit tak
přístup k řešení požadavků praxe v teoretické rovině. Doba trvání projektu je dva
roky.

Nyní jsme ukončili první fázi řešení projektu a odevzdali první monitorovací
zprávu. Postupovali jsme dle navrženého harmonogramu výzkumu a lze uvést, že
všechny plánované klíčové aktivity pro toto období jsme naplnili. Je připraven ma-
teriál *Evaluace oboru učitelství pro MŠ*. Na evaluaci tohoto bakalářského oboru se
podíleli nejen naši vysokoškolská učitelé (PdF UP), ale také partneři z jiné vysoké
školy (PdF Hradec Králové – Ústav primární pedagogiky), z pedagogické praxe
(např. Ekologické centrum Sluňákov, Rodinné centrum Montessori Olomouc), ale
především studenti, kteří jako tzv. cílová skupina vyjadřovali své názory a zkuše-
nosti ke své dosavadní pregraduální přípravě. Zapojeni byli studenti 1.–3. ročníku.
Pro evaluaci oboru byly využity standardizované a nestandardizované dotazníky
a testy.

Připravili jsme také návrh inovovaného studijního programu v modulovém
uspořádání. Od začátku letního semestru studenti 1. ročníku začali studovat na
základě této nové a v každém případě efektivnější formy výuky. Samozřejmě jsme
se neobešli bez technických problémů (např. zápis do STAG).

Uskutečnili jsme jeden odborný seminář, dvě porady celého řešitelského týmu
a řadu tzv. operativních porad.

V dalším období nás čeká realizace vzdělávání v novém modulovém uspořádání
s evaluačními aktivitami a intenzivní spolupráce se studenty a učiteli, kteří se
podílejí na výuce tohoto oboru. Z toho vyplyne opatření stanovit nezbytné ko-
rekce pro tuto novou formu vzdělávání předškolních pedagogů a zapracovat je do
studijního programu. Integrovaný přístup, propojení různých vzdělávacích oblastí,
spolupráce pedagogů z různých kateder, škol a pracovišť, to vše by mělo výrazně
zkvalitnit vzdělávání této kategorie učitelů.

Katedra primární pedagogiky PdF UP, která převzala garanci oboru Učitel-
ství pro MŠ v roce 2001, bude mít v tomto roce první absolventy. Je nezbytné,
abychom měli odezvu na jejich přípravu. Proto v těchto evaluačních intencích
budeme při řešení projektu nadále pokračovat. Náš absolventský ročník se velmi
výrazně zapojoval do evaluačních aktivit, za což mu patří poděkování.

Společnými silami a s výraznou motivací budeme pokračovat i v dalším období
řešení projektu, a to s cílem přispět ke kvalitativnímu rozvoji akreditovaného ba-
kalářského studijního programu Učitelství pro mateřské školy. Dosavadní výsledky
přinášejí řadu informací a podnětů, které jsou pro naplnění našeho výzkumného
záměru pro studenty i učitele velmi zajímavé a podnětné.

Alena Nelešová